

PREOTULU ROMANU.

Diuaru basericescu, scolasticu si literariu.

Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege voru cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7.

CUNOSCINTIE DIN DREPTULU CANONICU.

Statulu basericeii resaritene in imperiulu otomanu.

Ce'a-ce doriau resaritenii se véda mai bene turbanulu turcescu de câtu mitr'a papala in Constantinian'a ¹⁾ s'a si implenitu, càci ocupându Mohamedu II. Constantinoplea la an. 1453, baseric'a din imperiulu turcescu decadiù incontenuu in stare totu mai deplorabile, pentru-cà de si Machomedu primindu unu memorialu ²⁾ dela patriarchulu nou alesu Genadiu despre cuprinsulu si conceptele invetiaturei, — promisese scutintia si anumite privilegie pentru baserica, acestea nu se implenira, càci de si patriarchatulu 'si retienù splendórea esterna, deveni de batjocura despotismului turcescu ³⁾ încâtu, pre lângá alte necasuri, nedreptati si esactiuni, nu erá iertatu crestiniloru nici chiar' baserice a-si radică fara solvirea unui tributulu enormu ⁴⁾. Starea apesata in care se afláu crestini din acestu imperiu si se mai afla si pana astadi, in mare parte a datu ce e dreptu apuseniloru indemnuri dese a se intrepune, inse cu puçine rezultate ⁵⁾, si corespundentiele teologiloru din Tübing'a schimbate cu constantinianii, au datu ansa celoru-alalti crestini a cunósce si ace'a, cà in câtu diverghéza confesiunea ausburgica de resar-

¹⁾ Siulutiu op. cit. pag. 42. — Silágyi op. cit. pag.

²⁾ Andr. B. de Siagun'a ist. bas. T. II. p. 10.

³⁾ Hergenröter P. 1. T. II. p. 203.

⁴⁻⁵⁾ B. Ratiu op. cit. p. 278.

riténa¹⁾. Patriarchulu Cirilu Lucaris se aretă încātu-va aplicatu spre invetiatur'a lui Luther prin propusetiunile s'ale, inse sinodulu Constantinopolitanu si celu dela Jasi din 1642 le rieptara aceste cá eretice intarindu marturisirea orthodoxei credintie facuta de Petru Mogila metropolitulu Chievlui²⁾.

Adunându-se apoi la an. 1672 sinodulu Jerosolitanu aprobă de nou cele două sinóde precedenti d'impreuna cu marturisirea lui Petru Mogila.³⁾ Adaugându la acestea si unele ordinatiuni esmise dela pórt'a otomana, cu acestea ajunsè succesive baseric'a grecésca la statulu in care se afla pana acum'a.

Ierarchia numera 4 patriarchi cari, suntu coordinati intre sene, inse dintre acesti'a celu Constantinianu⁴⁾ dispune cu putere si auctoritate, punédu si depunédu pre arhiepiscopii din tóte provinciile juredictiunei s'ale si e in mare védia inaintea celor-alalti, cari pre lângă apesarea din partea turciloru — dependu dela Constantinopolitanulu, si suntu cu atátu mai restrinsi, cu câtu cá trecédu unii sufragani la eterodocsia, nu au multu preste ce dispune⁵⁾. Dupa patri-

¹⁾ Acta et scripta theologor. Württemberg. et patriarchae Constantinopolit. D. Heremiae etc. amentitu la Walter loc. cit. — B. Ratiu op. cit. p. 283 §. 139.

²⁾ Petru Mogila (a fostu fiulu domnitoriului Moldaviei Simeonu Mogila † la an. 1607) din familia boierésca moldaviana portându numele acest'a dela dominiulu seu Mogil'a (Ruboya) din districtulu Falceni, omu fórté meritatu si zelosu in credinti'a bisericeii resaritene. Conf. A. B. Siagun'a. Ist. bas. P. II. §. 157—158. Beiträge zu einer statistischen-historich Beschreibung der Moldau P. II. pag. 112, 115—116.

³⁾ Walter loc. cit. Harduin acta concil. T. XI. p. 179—274 not. 4 si §. 25. — Ratiu op. cit. pag. 284. — A. Siagun'a Dreptu can. Sibiiu 868 p. 31—32 §. 36. confes. ortodox. prelat p. XVII. n. 1.

⁴⁾ Acest'a se alegeá de metropolitu si de sinodu si se confirmá prin sultanulu Conf. Ratiu ist. bas. pag. 279. si Siagun'a drept. can. pag. 101. §. 142.

⁵⁾ Dupa constantinopolitanulu intre patriarchii orient. cari nu stau in legatura cu Rom'a, urméza alu Alesandriei cu resiedinti'a in Cairo, dar' nu are decâtu choreppi sub juredictiunea s'a; Antiochenulu are numai puçini sufragani in Siri'a, éra celu din Jerusalimu numai doi sufragani in Nazaretu si Bethlehem. Conf. B. Ratiu ist. p. 279. acte si fragm. p. 252. Respunsulu patriarchului Constant. la Athanasiu metrop. rom. — Alti patriarchi, s'au redicatu succesivu, suntu anticanonici si numai intru atát'a esistu in câtu constantinopolitanulu nu a pututu impedecá redicarea lor.

archu urméza arhiepiscopii, metropolitii, alesi de patri-archu cu sinodulu seu, si intariti prin divanulu turcescu, apoi urméza episcopii alesi de metropoliti — si in urma vinu protopopii s'au protopresbiterii. Statulu monachale alu Basilitoru, care in oriente si-a luatu inceputulu, inca este fórté latitu si se conduce de archimandriti si egumeni, dintre cari cei mai multi se tienù in muntele Athos.¹⁾ Poterea si-o deprinde patriarchulu prin sinodulu seu constatatoriu din 12 metropoliti din vecini si archieppi, metropolitii nu au sufragani, éra episcopii si-au conservatu pusetiunile de mai'nainte, sub acesti'a stáu presbiterii si cei'alalti clerici.

Statulu basericei resar. in imperiulu rusescu.

In Rusi'a²⁾ incepédu-se crestinarea in seclulu alu IX. prin preoti grecesci resariteni, a inaintatu baseric'a crestina cu atát'a repediune, câtu la an. 988. sub Wladimiru, religiunea crestina ajunse a fire domnitória, redicandu-se episcopate si metropolia la Kiew, care stete in strinsa legatura cu patriarchatul Constantinopolitanu; statulu basericei inaintà in contenuu si clerulu se poteá bucurá de multe privilegie. Metropolitulu mutându-si apoi resiedinti'a la an. 1299 de la Kiew la Wladimiru se statorì acést'a de resiedinti'a metropolitana si prin sinodulu patriarchale, de unde dupa 30 de ani se stramutà la Moscva, remasè inse pre lângá dependeti'a dela Constantinopole cu titulu de metropolitu alu Kievului si a tóta Rusi'a (*μητροπολίτης κορείτου και πάσης Ρωσίας*)

Metropolitii Rusiei se santiáu si se asiediáu dupa prace si intielesulu canóneloru prin patriarchulu Constantinoplei, inse acést'a instituire erá impreunata cu multe greutati, de ace'a cu invoirea celoru 4 patriarhi din resaritu metropolitii Rusiei incepura a nu mai caletori la Constantinian'a, ci numai se presentáu spre intarire, suplinindu chirotonirea

¹⁾ Conf. si Beiträge zu einer statistisch-historischen Beschreibung des Fürstenthums Moldau. Andr. Wolf. I. P. Hermannstadt 1805. pag. 158. Die Zukunft der griechisch-unirten Kirche P. Gagarin Mainz 1862 pag. 19.

²⁾ Relativu vedi la Walter edit. 14. pag. 54. §. 25. n. 1—5.

ceialalti episcopi si remanându metropolitului dela Moscva antâiatatea preste toti metropolitii rusi in casu cându s'ar' adună vre-unu sinodu.¹⁾ Intre acestea impregiurari, legaturi mai de-aprópe cu baseric'a apuséna nu intrevenira; la inceputu, pentru-cà pre tîmpulu crestinarei basericei resariténa érá in unire cu apusulu, érá incercarile mai târdîe de dupa anulu 1200, nu avurà resultatu, cu atâtu mai puçinu dupa conciliu florentinu, unde luà parte activa si Izidoru metropolitulu Rusiei locutienatoriu alu patriarchului antiochenu; càci de si se dechiarase aplecatu la uniune²⁾ totu-si dupa re'ntórcerea acasa fû abatutu priu opunerea marelui principe Vasiliu III., carele la anulu 1447 denumindu insu-si pre metropolitulu, numai episcopiloru sei 'lu propuse spre cunoscintia, facêndu primulu pasiu de a se scóte de sub dependinti'a constantinopolitana. La anulu 1589 cu nesuinti'a lui Joachimu patriarchului Jerosolimitanu si convoirea lui Jeremia dela Constantinopole radica imp. Teodoru pre metropolitulu din Moscva la gradulu de patriarchu. Acést'a inaltiare la patriarchatu a lui Jobu recunoscîndu-o patriarchulu Constantinopolitanu dede scaunului rusescu potere, cá dupa sânteles canóne apostolesci si ale concilielor, de câte-ori se va intemplá se móra patriarchulu sè se aléga de metropoliti Archi- si episcopi adunati in sinodu³⁾ si asia patriarchulu Rusiei se puse de alu 5-lea in rondulu patriarchiloru resariteni compunêndu-se si grammata pentru acestu patriarchatu subscrisa in sinodu de cei 4 patriarchi si 83 de episcopi si metropoliti. — Inse acestu patriarchatu a duratu numai sub 10 patriarchi si la an. 1700 prin Petru I. s'a degradatu la esarchatu, carele inca a incetatu la an. 1721 substituindu-se in loculu lui unu sinodu din 10—12 membri sub capulu si presiedinti'a imperatului representatu prin primulu procuratoru, remanêndu totu-si beseric'a rusésca unita in dogme si in ritu cu resaritul si tienêndu la cele 7 sinóde dupa

1) Siagon'a Ist. bes. P. II. §. 13. pag. 15.

2) Quum dicta sanctorum occidentalium suscipienda sunt, tum spiritus habet esse ex filio, et pater et filius unum sunt principium spiritus sancti. Ita assentior, ita profiteor, ita predico coram deo et vobis. Izidorus Russiae." Sess. 25. concil. flor. p. 248. op. cit.

3) Siagona Ist. bas. P. II. p. 17. §. 14.

profesiunea lui Petru Mogila tramisa de patriarhii resari-teni. Sinodulu acest'a fù recunoscutu si de patriarhulu Constantinop. la 23 sep. 1723. intr'unindu in estu-modu capulu bisericeii in persón'a monarchului Iumescu.¹⁾ si devenindu prin acést'a bisericea rusésca in intielesu strinsu de biserica statului cu caracteru nationale — esiste pana astadi, cá institutiune neproductiva fara midilócele unei recreari spirituali.²⁾ Persecutiunile potentiate inca de pre acelu tēmpu fačia cu credintiosii bisericeii apusene se contenua pana astadi pre lānga tóte incercarile facute mai alesu dela Catharin'a II., Alesandru II.³⁾ si Nicolau I.⁴⁾ incātu neci concordatulu cu acestu domnitoriu⁵⁾ in 31 de articli nu intrà in valóre, ci la an. 1866 se intrerupse tóta legatur'a cu Rom'a.⁶⁾ In estu-modu mare parte a credintiosiloru apuseni se incorporara neintreruptu la bisericea statului pana in tempurile nóstre, cându la an. 1875. 50 de mii de uniti de nou fura necesitati a trece la bisericea statului.

Crescerea clerului rus. dela an. 1807. e subtrasa dela eppatu si concrediuta unei sectiuni a sinodului⁷⁾ compuse din clerici si laici, institutorii inca asemenea suntu mestecati. In intielesulu legei preotii depindu dela archierei inse superiorii tractuali numiti „nacalnito“ esercita mare influintia asupra-le. Pana la an. 1870 dupa sistem'a de casta fii de preoti nu poté se-si aléga alta cariera, decātu cea preotiésca. In totu imperiulu dispune bisericea rusésca de 546 claustre de barbati si muieri de ordulu Basilitoru cu unu proventu anualu de 9 milióne ruble. Credintiosii ortodocsi suntu preste 56 milióne inse din acesti'a mai $\frac{1}{3}$ parte impartiti cámu in 200 de secte, cari numai dupa nume se

1) Conf. Siagun'a ist. bas. P. II. §. 17. p. 19—20. Mai pre largu la Theiner. bisericea statului rusu. p. 305—307, 390, 419.

2) Hergenröth. op. c. 2, p. 646 si 922.

3) Ukás. 13 nov. 1801.

4) Statutu organ. 26 febr. 1838. ort. 5 si 6.

5) 3 Aug. 1847.

6) Ukas 14 nov.

7) Sinodulu mare e impartitu in 4 sectiuni. Sectiunea I. administratiunea universală, sect. 2. instructiunea, sect. 3. comisiunea economica, sect. 4. cancelari'a procuratorului gen.

mai tienu de baseric'a rus.¹⁾ Archiereii se impartu in metropolitii (7), (19) archieppi si eppi, cu putere nemarginita in diecesele s'ale, si consiliarii loru suntu monachi.

Baseric'a resariténa in regatulu Greciei.

Crestinarea greciloru 'si iá inceputulu deodata cu crestinatatea si natiunea greca a ocupatu primulu locu in baseric'a resariténa, inse dupa cuceririle turciloru precum alte natiuni din Greci'a, Trapezunte, Epiru si celelalte provincie, asia si grecii inca au avutu de a suportá cele mai asupritórie sarcini impuse din partea despotismului otomanu, atátu in privinti'a materiale, câtu si spirituale, mai alesu dupa-ce au inceputu a se vende demnitatile basericesci si averile basericeloru si ale monastiriloru a se confiscá.

Ci a fostu venitu tîmpulu se cada semilun'a si prin intreputerea poteriloru europene, otomanulu se-si retraga puterea silnica de pre cerbicea greciloru, incátu inca la an. 1827 fû constrinsu a recunósce neatêrnarea regatulu grecescu. Reinviandu cu spiritulu natiunale si celu basericescu — care la greci stau in strinsa legatura, venirá grecii la cugetarea de a-si formá si deschide cale si la independenti'a basericeii. Dupa dispugetiunile transitórie facute cu eppi grecesci prin declaratiunea regésca din 23 Iuliu 1833 baseric'a grecésca se dechiara in urm'a sinodului episcopescu dela Naupli'a de independente dela patriarchatulu constantinopolitanu — regele de capu alu ei si spre administrarea basericeii se statorî unu sinodu permanentu, carele se judece si se pertracteze lucrurile curatu basericesci si interne, ér' cele esterne dupa natur'a loru taitétoria in sfer'a basericésca si politica,²⁾ sub superinspectiunea regelui si alu ministrului de statu. Numerulu eppiloru acum e urcatu la 24.

In urm'a acestor'a, baseric'a greca s'a organisatu dupa analogi'a celei din Rusi'a³⁾ impartîndu-se in 10 episcopate cu unu metropolitu resiediatoriu in Athen'a, pe alu carui

1) Magy állam tárczája 1877. Nr. 56. 22. márczius Oroszország orthodox egyháza.

2) Istori'a bas. Andreiu B. de Siagun'a P. II. p. 52—53 §. 39.

3) Confer. §. 42 not'a 10.

presedinte 'lu denumesce regele la propunerea episcopiloru, inse de ordenariu presedinte alu sinodului permanentu este metropolitulu de Athen'a. Sinodulu consta din 5 membri.¹⁾ Sinodulu basericescu constà din 5 membri basericesci si 2 ampoiati regesci. Inse neplacându aceste intogmiri unei partide, acést'a a inceputu de nou a aduce legatur'a de mai inainte cu patriarchulu Constantinopolei ci fara de resultatu, càci precumu incercarile misiuniloru protestanti dupa radicaarea universitatii din Athen'a si invitarile Pontificelui romanu Piu IX. asia si partid'a acést'a nu au ajunsu la resultatu si patriarchulu Constantinianu Anthimu a recunoscutu independinti'a basericei grecesci, si sinodulu prin legea reorganisatòre din 9 Juliu 1852 capetà un'a pusetiune mai libera façia cu regimulu,²⁾ scòsa si de sub patriarchulu dia Stambulu, carele la an. 1862 gratulà basericei grecesci pentru inflorirea ei. Conformu articl. III. din legea organica eppi se alegu de sinodu. (Bas. ort. rom. 1878 f. VII. p. 437—438.)

J. Papiu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

GRADURILE HIERARCHIEI ECCLESIASTICE.

13. Esplicarea speciala a cuprinsului formei de chirotonire.

In form'a chirotonirei despre darulu celu Domnedieescu se dice:

8. „Carele totu-de-a-un'a cele neputinciòse le tamaudiesce si cele lipsite le plinesce.“

Din viéti'a Mântuitoriului se scie, cumcà Dênsulu de nenumerate-ori a impartasitu darurile si bunatatile indurabiloru façia de cei nepotintiosi si lipsiti, folosindu-se intru eserciarea fapteloru s'ale de indurare, de diferite semne si actiuni esterne.

Dupa-ce s. baserica in tempu si spatiu reprezenta viéti'a cea istorica a lui Isusu Christosu, pentru aceea si dêns'a se nevoiesce, cá bunatatile cele ceresci prin actiuni esterne se le aplice tuturoru celoru lipsiti si nepotentiosi. Si pentru-ce?

¹⁾ Baser. ortod. rom. 1877 Nr. II.

²⁾ Hergenröther T. II. P. I. p. 939.

pentru-aceea, cá parte se ne puna inaintea ochiloru nostrii esemplulu Mântuitoriului, parte si mai cu séma cá se demonstre impartasirea necontenita a daruriloru mântuirei.

Commemorarea si impartasirea ataroru bunatati spirituale ne infaçiosiedia si ne re'mpróspeta si cuprinsulu forme de chirotonire, cându prin unu actu symbolicu alu impunerei mâniloru si cu cuvêntu viu se espune, cá darulu celu domnedieescu in effectulu seu tamaduesce cele nepotentióse, si le implinesce cele lipsite.

Altcum cuventele de mai susu au se aduca aminte celui ce se chirotonesce cá :

a) fiindu dênsulu servitoriulu lui Domnedieu, cá unu omu ce pórtá trupu si vietuesce in lume e supusu la multe slabitiuni si e espusu la nenumerate lipse. Are dreptu-aceea lipsa deosebita de darulu celu domnedieescu nu numai pentru-cá se póta duce o viétia, cuiósa ci mai alesu pentru de a-si poté cu cuvenintia se plinésca chiamarea cea sânta a servirei;

b) totu prin acele cuvente inse se face atentu celu hirononitu si la ace'a, cá dupa-ce dênsului prin impartasirea darului diaconiei i-s'a concreditu in parte si depositulu credintiei lui Isusu Christosu, dreptu-ace'a se nu se uite de ace'a datorintia, cá prin fidel'a administrare si tractare a acelu depositu sè se faca chipulu vietiei Mântuitoriului, carea se-o preamarésca si in poporulu credintiosu, cascigându-i vindecare sufletésca si deplinire intru cele domnedieesci.

In acestu sensu vorbesce si Sym. Thessal. despre cuvintele supr'a citate dicându :

„Dupa ace'a adauge, carele cele nepotentióse le tamaduesce. Deóra-ce noi nemernici si de totu nepotentiosi suntemu mai cu séma spre implinirea unoru atari servicié domnedieesci, pentru ace'a acelu daru nóue celoru nepotentiosi ne imparte vindecare, adeca probéza poterile nóstre. — Si cele lipsite le implinesce, se dice mai departe. Noi de noi nu potemu câscigá nemicu : ci darulu lui Domnedieu carele tóte le póte, tóte cele ce noi nu le avemu si ne lip-sescu le implinesce.“¹⁾

¹⁾ Deinde subiungit, quae semper infirma sanat. Quippe nos humiles valde et infirmi summus, praesertim ad huiusmodi Dei

Explicându-se în acestu modu lucrarea darului celui domnedieescu, — s. baserica, prin gur'a Ministrului-Archiereu voiesce se desemnează persón'a aleasă spre a fire inzestratu cu puterea darului celui domnedieescu. — Pentru carea dice:

9) „Pre cucerniculu N. subdiaconu 'lu pune diaconu.“

Desemnarea persónei carea se chirotoniá respective pronunsierea numelui aceluia de já în vechime erá în usu. Atare pronunsiere se faceá séu atunci cându preste capulu ordinandului se faceá binecuvântarea în form'a crucei, séu chiar' în form'a chirotonirei la conferirea puterii diaconale, — séu atunci cându credintiosii se provocáu si se indemnáu la rogatiune pentru celu hirotonitu.

Adi acea proclamare a numelui se face dreptu în form'a ordinareii. Caus'a acestei'a, dupa cum dice Goar, este ace'a, cá în acestu modu sè se delature ori-ce îndoiéla, cá si cum nu prin form'a sacramentală „darulu celu domnedieescu“ ci prin simpl'a proclamare a numelui s'ar' efectuí ordinarea.

Despre proclamarea acést'a a numelui ordinandului facu amintire explicatorii lui Dionysiu Areop. Anume Pachymeres dice: „Acést'a e comunu celoru trei (Episcopului, Preotului si Diaconului): consacrarea la altariu, semnulu crucei si numirea numelui.“¹⁾ — Éra Maximus dice: Acest'a (Archiereulu) dice aclamatiunea, si acést'a o face chiar' cu ocasiunea ordinareii faptice, cá ast'felu „prin darulu celu domnedieescu pre N. 'lu pune Diaconu“ pre acelu'a se-lu predice intru adevéru a fire ordinatu.²⁾

Sensulu moralu alu acestei aclamari a numelui, asia 'lu esplica Sym Thess. „Archiereulu numesce pre celu ce se ordinéza, cá numele aceluia sè se scrie în ceriuri: si se fie cu-

munera praestanda. Idcirco et curationem ipsa nobis infirmis adhibet, ipsa nimirum probat vires. Et quae desunt, inquit, suplet. Non enim nos a nobismet ipsis aliquid comparamus aut possumus: sed ipsa Dei gratia quae omnia potest, omnia praestat, quae nos minime habemus, quae item suplet quae desunt in nobis. (De sacram. Goar pag. 216.)

¹⁾ „Est vero illud tribus (Episcopo, Presbyter et Diacono) commune, coram sacro nimirum altare consecratio, signum cruciforme nominis appellatio.“

²⁾ Hic aclamationem dicit, cum in ipsa actuali ordinatione, ipso actu ordinatum predicat: divina gratia promovet N. in talem.

noscutu atâtu ângeriloru câtu si ómeniloru, cá se constituie de servitoriulu lui Domnedieu. ⁽¹⁾)

Nu se numesce inse numai cu numele celu ce se chirotonesce, — ci se designédia si gradulu ierarchicu alu acelu'a, cându asia se dice: Cucerniculu N. subdiaconu se pune diaconu.

Precum am vediutu mai susu, in rogatiunea hirotonirei subdiaconului, numai preste totu se desémna trépt'a de servire a acelu ce se hirotonesce. — Nu asia inse la ordinarea Diaconului. Ci dupa-ce ací e vorb'a de conferirea unui gradu ierarchicu mai innaltu, — s. baserica a voitu a desemná gradulu de oficiu alu celui ce se ordinédia, numindulu a fire subdiaconu. Si acést'a credu cá o face cu ace'a intentiune, cá sè se arete succesiunea ierarchica legitima, incâtu adeca numai acel'a póte se fie diaconu, care mai antâiu a primitu gradulu subdiaconatului.

Dupa-ce in acestu modu s'a designatu persón'a si oficiulu celui ce se hirotonesce, Archiereulu in numele lui Domnedieu pre subdiaconu ^{celu} dechiara de diaconu dicúndu:

„Darulu celu domnedieescu 'lu pune diaconu“ adeca, dupa-cum dice Simeon Thess. „'lu desémna, 'lu creédia, constituie, consacrédia, séu prin consacrare 'lu deplinesce. Deodata cu cuvêntulu i-se dá darulu; pentru-cà poterea cea atotu-poternica si din fire cea mai perfecta, intru lucrarea s'a nu are lipsa de têmpu.“

Lucrarea acést'a a totu poternica a Spiritului sântu intru punerea Diaconului, ast'feliu trebue dara se-o cuprindemu, cá in momentul, cându cu impunerea mâniloru archieresci se eschiama, „darulu celu domnedieescu,“ celu ce s'a supusu ordinarei, deodata se si dechiara a fire ordinatu, asia, câtu Archiereulu numai cá servoriu cooperante implinesce actulu ordinarei, éra darulu celu domnedieescu, respective poterea cea spirituala conferita ese dela Domnedieu, cá isvorulu a tóta darea, si prin Archiereu, cá si priu unu canalu se derivédia in celu ordinatu.

³⁾ Etiam nomen profert (Pontifex) ut illud scribatur in caelis; et notus fiat angelis et hominibus, quandoquidem et Dei constituitur minister.“ (v. la Goar 216.)

O atare lucrare a Spiritului sântu apriatu se esplica prin efectulu ce se atribue respective ce se dechiara a urmá punerei, adeca, cá cel'a ce mai 'nainte se numiá numai Subdiaconu acum'a se dechiara de Diaconu. Si din acést'a causa dice Dionisiu: cá „Hierarchia est functio afflationis“ „Ierarchi'a e functiunea insufflarei.“¹⁾

Actulu acest'a alu lucrarei Spiritului sântu intru punerea Diaconului, ast'feliu 'lu cuprinde Sym. Thess. „Mai departe cându dice: „(‘lu pune) Diaconu,“ celu ce consacrédia i dà oficiulu, éra celu ce se consacrédia, deodata cu cuvântulu archiereului, primesce si ministeriulu, si de catra Spiritulu sântu se face aptu spre plinirea acelui ministeriu. Deóra-ce consacranțele nu cá omu, ci cá Archiereu deodata cu darulu si acele cuvinte le esprima si darulu 'lu invóca, carele si lucrédia. Pentru-cá cuvântulu lui Domnedien e efficace si tóte le lucrédia unulu si acél'a-si Spiritu. — Cându adeca din Subdiaconu numai decátu se face Diaconu.“²⁾

In acestu modu positivu, in acésta forma sublima se conferesce gradulu diaconale si cu poterea Spiritului sântu se plinesce actulu celu sacru alu hirotonirei Diaconului. — pentru-cá cele ce urmédia formei sacramentale suntu numai intregire si esplicare a acelei forme prin cooperarea votului s. baserice.

14. Vócea basericeei in rogatiunea hirotonirei.

Finindu-se actulu propriu de hirotonire, adeca espunerea lucrarei Spiritului sântu, acelui'a urmédia vócea basericeei ceréndu in forma de rogatiune aretarea effectului spirituale alu acelei lucrari. — Votulu acest'a piu alu basericeei se

¹⁾ Hier. eccl. C. I. §. 1 pag. 196. o. c.; — Cfr. Esplicarea lui Corderiu o. c. pag. 203.

²⁾ Porro cum dicit „Diaconum“ et officium consecrans tribuit, et qui consecratur una cum verbo Pontificis ministerium accipit, sanctissimoque ac divino Spiritu, ad operandum potens evadit. Si quidem et ipse consecrans non ut homo, sed ut Pontifex una cum gratia ea verba profert et gratiam invocat, ipsaque gratia operatur. Nam et verbum Dei efficax est, et omnia operatur unus et idem Spiritus.“ (Goar pag. 216.)

introduce cu ace'a că s. baserica chiama pe credintiosi, cá sè se róge.

10. „Cá se vina preste celu hirotonitu darulu Spiritului sântu.“

In tóte sacramentele basericei, cá: in botezu, confirmare, marturisire, si mai cu séma in s. Sacrificiu alu altariului, dupa-ce mai antâiu cu midilocirea cuvântului preotului s'ar' fi indeplinitu actulu propriu sacramentalu, comunitatea basericei, adeca preotulu si credintiosii, spre contestarea umilintiei si a afectului animei loru, immediatu dupa comemorarea lucrarei puterii domnedieesci, in forma de rogatiune 'si esprima votulu si cererea pentru venirea darului Spiritului celui sântu alt'cum dejá impartasitu.¹⁾

Asia se face acést'a si la chirotonirea Diaconului. — De-si adeca lucrarea Spiritului sântu prin pronuntiarea formei „Darulu celu domnedieescu“ dejá e implinita, si darulu Diaconiei e impartasitu; s. baserica chiama totu-si pre credintiosi, cá prin impromutata rogatiune se céra dela Domnedieu impartasirea acelui daru si aretarea effectului aceluia in sufletulu si in viéti'a celui ce s'a ordinaru.

Dreptu-ace'a cându baseric'a se róga pentru venirea Spiritului sântu, acést'a nu o face in ace'a credintia, cá si cum darulu acelui Preasântu Spiritu inca nu s'ar fi impartasitu, ci pentru-ace'a, cá darulu acest'a se aduca fructe intru celu ordinaru, si cá in faci'a actului divinu dejá implinitu, credintiosii inca se arete votulu animei loru, ce'a-ce inse mai nimeritu se póte aretá in actulu umilintiei descoperitu in forma de rogatiune, cá adeca darulu acelu domnedieescu impartasitu, intru eserciarea officiului diaconale se servésca spre folosulu mântuirei sufleteloru credintiosiloru.

Si cá sè se arete cu adeveratu, că nu este mai multu vorba de lucrarea propria a Spiritului sântu carea a pretinsu din partea tuturoru o atentiune deosebita plina de credintia si de pietate, ci numai de votulu basericei, pentru ace'a la provocarea Diaconului „Domnului se ne rogamu“ se dice rogatiunea:

„Dómne Domnedieulu nostru.“ . . .

¹⁾ Ratiunile vedi la Goar. o. c. pag. 121, 122.

Frumosu si preainsemnatu e cuprinsulu acestei rogatiuni. Prin cuvintele „lucrarea Preasântului teu Spiritu preste cei alesi trameti din poterea ta cea neajunsa,“ se reaminteste lucrarea cea sacramentală mai'nainte implinită, prin midilocirea Arhiepiscopului, ceea-ce se descopere prin celelalte cuvinte ale acestei rogatiuni, unde se dice „pre carele bine ai voiitu, că prin mine sè se redice.“

Pre lângă aceste în acést'a rogatiune până cându de-o parte se dă expresiune votului si dorintiei bisericeii, că lucrarea, respective efectulu acelei lucrari a Spiritului sântu sè se manifeste în viétii'a celui chirotonitu; pre atunci de alta parte se descopere si scopulu si caus'a acelei dorintie, că adevăratu celu hirotonitu „se fie servitoriu (credinciosu) si se servésca preacurateloru mysterii.“

(Va urmă.)

J. Borosiu.

Din istori'a despartîrei bisericeii orientale de cea apuséna.

(Urmare.)

Turburarile in se n'au încetatu după exilarea lui Chrysostomu; si nici mórtea Eudoxiei, nici a lui Arcadiu, care murí la 7 luni după Chrysostomu le-a potutu pune capetu. Singuru punerea numelui lui Ioanu Chrysostomu în diptichele¹⁾ bisericeii din Constantinopolu prin Atticu, successorulu lui Nectariu, a potutu domolí încátu-v'a spiritele. Têmpulu de unu anu a pastoririi lui Arsaciu a fostu destulu pentru de a-si câscigá ur'a filorulu sei sufletesci, mai alesu

¹⁾ Diptiche (*διπτυχα*) eráu nescari tablitie de scrisu puse un'a lângă alt'a. La Romanii cei vechi au fostu simple si se întrebuintau la economi'a casnică. Mai târziu se faceă din aur, argintu, osu de elefantu, pre din laintru se obduceău cu cêra si se folosiău pentru a se face notiție pre ele. Dêca eráu mai multe table la oalta se numiău triptycha, polytycha etc. Consulii romani la intrarea în servitiu faceău daruri cu tablitie de osu de elefantu a carorulu parete din afara eră înfrumusetiatu cu sculpturi. Atari tablitie s'au întrebuințiatu fôrte tare si în bisericile crestine. Cf. Lübker Reall-Lexikon des Klasischeu Alterthums pag. 313.

dupa ce dânsulu urmà pe scaunulu episcopiei Constantino-polului dupa unu Joanu gura de auru cá si fratele seu dupa unu Gregoriu Nazianzenulu.

Succesorulu seu Atticu, omu eruditu si intieleptu, a portatu demnitatea episcopésca mai 20 de ani si a sciutu folosí acestu tîmpu pentru a-si redicá puterea basandu-se pre principiulu, cà organisarea besericésca are se se indrepte dupa cea politica.

Tempulu a fostu fôrte acomodatu pentru acést'a. Pre tronu siedeá Teodosiu II, unu omu piu, care pietate degenerá mai târdíu in bigotismu. ¹⁾ Nascutu mai multu pentru a fi calugaru cá domnitoriu, postiá fôrte multu, se scolá fôrte de deminétia si cântá rogatiuni cu cele trei sorori ale s'ale. Elu s'a ocupatu fôrte multu cu lucruri religióse, a adunatu o biblioteca insemnata, in care eráu tóte opurile s. parinti si tóte opurile exegetice. Frânele gubernarei le portá mai multu sorus'a Pulcheri'a. Imperatulu se interesá atâtu de puçinu de acestea, câtu subscriá ori ce actu fara a-lu cetí. In desiertu l'a facutu atentu sorus'a Pulcheri'a. Voindu a-lu convinge despre acestu reu, a lasatu se se faca unu actu si l'a datu se-lu subscrie fara a-lu cetí. Si ce erá ace'a? unu actu prin care elu vinde pre imperatés'a Eudoxi'a de sclava.

Intre ast'felu de impregiurari i-a fostu usioru lui Atticu nu numai a-si estinde puterea scaunului seu asupr'a besericiloru din Asi'a mica si Franci'a, ci a încercá estinderea

¹⁾ Odinióra vení la elu unu calugaru indrasnetiu si cerù órecare gratia. Neimplinindui-se rogarea mai de multe ori a excomunicatu pre imperatulu si s'a departatu. Venindu in palatu unde se adunara cei ce aveáu se mânce cu elu, a dechiaratu cà nu póte mánca pâna va fi absolvitu. Indesiertu s'a nisuitu episcopulu a-lu liniscí, indesiertu l'a absolvitu, elu nu s'a multiamitu pâna s'a aflatu respectivulu si la absolvitu acél'a. Cf. Rohrbacher l. c. pag. 490 si urm.

Din contra Pulcheri'a erá o muiere intielépta. Abia a fostu de 16 ani, cându senatulu i-a datu titul'a de augusta (a. 414) si tutoratulu preste fratele seu. Ea l'a casatoritu cu Eudoxia fiic'a talentata si amicabila a unui filosofu pagânu pre care l'a intorsu dâns'a la crestinismu. Ambele au luat parte la tóte afacerile basericesci si civili si au avutu cea mai mare influintia.

acelui'a si spre apusu pre cont'a scaunului Romei vechi. Pre bas'a principiului de susu. Bizantiniloru se parú a fi o anomalia, cá acumu dupa-ce provinciile tienatóre de prefectur'a Iliricului: ambele Macedonii, ambele Epiruri, Tessalia si Achaia, s'au impreunatu politicesce cu imperiulu orientalu besericesce se stee sub jurisdictiunea Romei vechi, acarei patriarchu erá representatu prin arhiepiscopulu din Tessalonic'a, carui'a pre-lânga titul'a de vicariulu scaunului apostolicu i s'au datu mai multe drepturi cari proprie se competu numai patriarchului.

Pontificele Inocentiu I. a intaritu privilegiele date de predecesorii sei arhiepiscopului din Tessalonica si a supusu jurisdictiunei s'ale: Tessali'a, Achaia, Epirulu, Creta, Dacia, Mesia si Dardania (412). Bonifaciu I. la a. 419 a intaritu pre arhiepiscopulu de atunci Refu in drepturile date de predecesorii sei. Elu inse a trebuitu se le si apere in contr'a usurparei Bizantiniloru, cari cercáu se ajunga cu puterea ace'a, ce nu li-se competeá dupa dreptulu besericescu. La a. 419 s'a inaltiatu Perigene din Patra la demnitatea de metropolitu a Corintului. Acést'a n'a placutu unoru episcopi ilirici. Ei s'au plânsu la Refu arhiepiscopulu din Tessalonic'a, dup'ace'a la pontificele Bonifaciu I. Neavendu resultatu plânsórea loru s'au indreptatu catra patriarchulu Atticu si la dispunerea lui au convocatu unu sinodu in Corintu spre pertractarea causei lui Perigene. Pontificele a pasitu in contra, a dechiaratu convocarea sinodului de nula, pentru-cá nu s'a facutu prin vicariulu apostolicu si s'a facutu pentru o cauza care s'a decisu in Rom'a definitivu. Atticu inse a exoperatu dela imperatulu unu edictu prin care s'a opritu resolvirea si deciderea de afaceri mai ponderóse (causae majores) in provinciile Ilirice fara scirea archipastoriului besericei din Constantinopolu, care se bucura de prerogativele Romei vechi (quae veteris Romae praerogativa laetatur). Aici se si ivesce ide'a de pusetiunea coordinata a Romei nóue cu Rom'a vechia, care erá se se sanctioneze si din partea besericei cu 30 de ani mai târdíu in Chalcedonu. Si precându se faceá acésta innoire prin decretu din partea puterii civile se dícea a-se face pre bas'a canóneloru vechi, cari demanda a-se observá si in provinciile ilirice.*)

*) Cf. Hergenröther l. c. pag. 46, 47.

În urm'a acesteia pontificele pasi cu energia pentru apărarea drepturilor s'ale. Pre episcopii ilirici i admoniã se conserve drepturile metropolitului Rufu si se nu lase a-se desbinã de jurisdicțiunea scaunului apostolicu, cercându ajutoriulu acelor'a, caror'a prescrierile regulelor besericesci nu le da nici o putere mai înalta.

Si imperatorul Honoriu se întrepuse pentru conservarea drepturilor Romei vechi. Resultatulu a fostu unu nou emisu, prin care Teodosiu 'si revóca edictulu de mai înainte timbrându de auctori a lucrurilor întemperate pre episcopii ilirici fara de-a aminti cev'a de Atticu. Emisulu acest'a nu s'a luatú în codicele lui Teodosiu, precându edictulu de mai înainte s'a pusú în elu si de aici în codicele lui Justinianu.

De aici se vede érási nesúinti'a curtei de-a apéré drepturile episcopiloru din resiedintiã si a spriginí poft'a lorú de înaltiãre, desî acumú înca nu pásíra cu midilóce materialí a realisé dorintiile lorú.

Urmatoriulu lui Atticu, Sisiniu înaltiãtu din presbiteru la trépt'a episcopiei în Constantinopolu (427) mai alesu prin influinti'a laiciloru, barbatu piú si binefacatoriu, ordinã pre Proclu de episcopu pentru Cyzicu. Poporulu inse nu-lu primí ci lasã se-i ordinezé pre monarchulu Dalmatiu de episcopu. Sisiniu se provocã la dispúsetiunea lui Teodosiu II., în urm'a carei'a nu érá iertãtu se se faca nici o ordinãre fara scierea si aprobãrea episcopulu din Constantinopolu. Cyzicenií respunsera, cà acelu privilegiu a fostu personalu pentru Atticu, érá Sisiniu n'a cercãtu a le impune pre Proclu. De aici se vede cà si în orientu n'a lipsitu chiar' opúsetiunea în contr'a drepturiloru pretinse de episcopulu constantinopolitanu. Acésta opúsetiune devení din ce în ce mai debila, mai alesu în cele trei exarchate, a carorú episcopi érá mai aprópe de capitala inse mai seraci si mai necapaci de a face opúsetiune episcopiloru din capitala spriginiti de curte si mai târdíu dedati a participã la sinodulu permanentu presidiatu de dênsulu. În diecesele lorú poteã dênsulu decide certe, ordinã preoti, regulã tóte relatiunile si din fie-care întrebúntiare a puterei în modulu acest'a a trage cunoscutiie nóue pentru venitoriu.

Cu venirea exarchatelor în referința de subordonare față de Constantinopol, erau amenințate și celelalte patriarhate în privința drepturilor, cum au fost mai înainte atacate în privința rangului. Patriarhatul Antiochiei, care veni mai adese-ori în atingere cu Constantinopolu, cutrieratu prin turburarile sismatice potea face pușina opusetiune. Cu atât'a mai tare a pututu inse se resiste beserica Alexandrina glorificata prin marele Atanasiu, avuta de suveniri maretie, în legatura continua cu scaunulu Romei. Tienendu tare cu acest'a potea clerulu bizantin u ajutatu de puterea civila se câscige preponderantia, nici cându inse drepturi obligatõe sanctionate besericesce. Conditieuna legaturei ei neconturbate cu scaunulu Romei a fostu tari'a ei în ortodoxia. Pâna cându a conservat'o Alexandri'a, pâna atunci a avutu pușina frica pentru pierderea drepturilor s'ale. Patriarchulu Teofilu a pasitu — desî cu mare ura si patima — totusi nu fara nici unu temeiu de dreptu în contr'a creșterei influintiei bizantine, care în Chrisostomu, fiindu acest'a ajutatu multu si prin însusirile s'ale personali eminente, a progresatu multu. Urmatoriulu seu, marele aparatoriu a ortodoxiei Cirilu (412—444) pasî cu asemenea energia pentru apararea drepturilor s'ale si puse stavila ambitiei bizantine desî pre unu tîmpu scurtu. În urma remase patriarchulu Romei singuru pre câmpulu de lupta, acarui consecintia în conservarea drepturilor n'a putut'o frânge nici o putere civila si nici o machinatiune.*)

d) Nestorianismulu. Conciliulu dela Efesu.

Cu Nestoriu urmatoriulu lui Sisiniu se incepe lupt'a cea mare Christologica. Elu s'a nascutu la Germanici'a în Siri'a. De tîmpuriu veni la Antiochi'a pentru înaintare în cultura. În scurtu tîmpu s'a destinsu prin vócea s'a frumoșã si puternica si prin desteritatea de-a vorbi ex improviso. Mai târdiu intrã în manastirea lui Euprepiu din Antiochi'a. De aici a fostu transpusu la catedrala cá diaconu. Mai târdiu deveni preotu. Prin predicile s'ale, prin vieti'a avitica si zelulu pentru ortodoxia si-a câscigatu unu nume

*) Hergenröther l. c. p 49.

mare inse in tóte lucrurile s'ale s'a doveditu o desiertatiune si nesuintia dupa laud'a multímei. Elu a fostu celu de ântâiu, care a aretatu publice o invetiatura eretica alui Teodoru*) de Mopsveitia predica de pre amvonu. Morindu Sisiniu a fostu innaltiatu Nestoriu pre scaunulu lui (10 Aprilu 428) se sperá cà in dênsulu s'a capatatu unu alu doilea Christostomu aretându iubire spre predicare si multu zelu contr'a ereticiloru. Pentru ace'a a fostu cu bucurie recunoscutu atâtu de pontificele Celestinu câtu si Cyrilu din Alexandri'a. In cea de antâia predica a avorbitu pre imperatulu Teodosiu cu aceste cuvinte: „Imperate! Dà-mi pamentulu curatitu de eretici si-'ti voiú dá ceriulu; ajuta-mi a combate pre eretici si voiú a-ti ajutá in lupta contr'a Persiloru. Inse precându ardea elu asia de tare de foculu in contr'a ereticiloru, pre-atunci cadîù insusi in unu eresu sustienendu invetiatur'a lui Teodoru Mopsveitinulu invetiatoriului seu cumcà adeca: in Isusu suntu dóue persóne; persón'a divina nu este unita fisice si hypostactice, ci numai moralmente, cu cea divina; omulu formatu in pantecele Prea fericitei Maria e deosebitu de persón'a cuventului (λόγος); intruparea este órecare copulare a cuventului cu omulu, care dejá erá intregu si deplinu formatu in pantecele Prea fericitei Vergura si pentru ace'a nu e a-se numí „nascátóre de D.-dieu (θεοτοκος) ci nascátória de Christosu (χριστοτοκος)²⁾. Invetiaturile lui au escitatu o mișcare mare. Mai multi preoti au ruptu legatur'a cu elu. Poporulu a strigatu: „avemu imperatu, n'avemu inse episcopu.“ Unii chiar' laici i-au contr'adîsu publice, cându au predicatu. Anume a facutu acest'a unu Eusebiu, fâra indoela episcopulu de mai târdiu a Doryleului, care desî atunci laicu a fostu intre cei de antâiu, cari au petrunsu si au combatutu invetiatur'a lui. Nestoriu pre dênsulu si altii i-a numitu ómeni miserabili, a tramesu politi'a contr'a loru, a lasatu se-i corbacésca si sei inchida. Mai tare a facutu acést'a cu calugarii cari au inaintatu la imperatulu o plânsóre in contr'a lui, care a ajunsu pâna la noi.³⁾ (Va urmá.)

¹⁾ Teodoru episcopulu din Mopsveitia in Cilicia a fostu unu exegetu mare (391-428), a scrisu mai multe polemii contr'a ereticiloru si comentari dupa s. scriptura a comisú inse mai multi eresi, cari au fostu preludiulu eresului nestorianu. ²⁾ Cf. Wouters, l. c. p. 277. ³⁾ Hefele, Conciliengeschichte tom. II. pag. 149. si urm.

CUVËNTARE LA SANTIRE DE CLOPOTE.

„Intru tôte multiamiti, càci acést'a este voi'a lui Domnedieu in Christosu Isusu pentru voi.“ Ep. I. Pav. catra Thesal. v. 18.

La crestinii nostri Iub. Asc! inca din tîmpurile cele vechi se sustiene si astadi datin'a, cà tôte intîmplamintele de ôre-care insemnatate basericésca se serbéza cu solemnitate cuvenita din partea credintiosiloru. Datin'a acést'a 'si are bas'a s'a in s. scriptura; pentru-cà singuru Apost. Pavelu inca ne indémna dicîndu: „*Intru tôte multiamiti; càci acést'a este voi'a lui Domnedieu in Christosu Isusu pentru voi.*“ Scopulu, dupa cum se vede, nu e altulu decátu a dá multiamita celui Preainaltu, dela care vine tóta darea ce'a buna si totu darulu deseversitu si a ne indemná spre perfectiunare si zidire duhovnicésca in lucrurile cele bune si bineplacute lui Domnedieu.

Lucru preafîrescu! pentru-cà déca omulu s'ar' cuprinde totu numai cu celea pamîntesci si mai pre urma ar' degenerá cu totul, s'ar' uitá de Creatoriulu seu si s'ar' face nepasatoriu façia de totu ce este sântu. Festivitatile ocasionali basericésca inse 'lu trezescu pre omu din somnulu peccatului, 'lu desfacu din legaturile pamîntesci, 'lu induplica se créda cà numai din grati'a lui Domnedieu devine, ce'a-ce este si in sfîrsitu numai din grati'a Lui, este stapânu preste cele ce le are, dupa cum dice Apostolulu: „*Cu darulu lui Domnedieu sum ce sum.*“¹⁾

O festivitate basericésca, unu actu religiosu deplinimu si noi acum'a I. A. Bunulu Domnedieu ne-au ajutoratu, cà se câscigamu pe sém'a s. baserici de aici clopotele aceste, si pentru acést'a se cuvine, cà se-i dâmu si multiamita prin rogatiunile nóstre de multiamire in semnu, cà suntemu fi Lui si cumcà dorimu a sporí si de aici inainte in cele bune si bineplacute Lui, pana la ce'a din urma suflare a vietiei nóstre.

Ôre despre ce v'a-si poté vorbi mai acomodatu, cu privilegiu acest'a?!

¹⁾ I. Cor. XV. 10.

Déca privescu la clopotele aceste asie ne convingemu, cà este rezultatulu credintiei vóstre, cà este rêvn'a vóstra fačia de asiediemintele cele sfinte basericesci; pentru-cà de nu nutriti in animele vóstre simtiemintele aceste, de siguru nu ar' fi acumu nici clopote. Voiu vorbí dara, *despre credintia si efectulu ei in baseric'a crestina.*

* * *

In credindí'a crestinului adevveratu I. A. se aréta mai 'nainte de tóte invetiaturile celea minunate, pre cari le-au adusu de susu si le-au propagatu antâiu Mântuitoriulu lumei, dupa Elu Apostolii si in urm'a acestor'a presbiterii pana in timpulu de fačia. Sub credintia se intielege deci ace'a, cându cinev'a crede mai'nainte de tóte in unulu Domnedieu adevveratu; crede in Dlu nostru Is. Christosu, in Duchulu sântu, in nemuirea sufletului si crede, cumcà imperati'a cea cerésca o va dobêndí dupa mórte numai sub ace'a conditiune déca aici pre pamêntu va duce o adevverata viétiá crestinésca. Afara de aceste mai crede in tóte asiediemintele cari se tienu de cultulu din launtru si din afara.

Credinti'a crestinésca este dara si convingerea firma a omului despre lucrurile celea nevediate. Astfeliá credinti'a crestinésca e superióra sciintiei profane; pentru-cà cinev'a póte cá se aiba cunsciintia despre cutare-v'a lucru si fara cá se fie convinsu in interiorulu seu despre acel'a. Dara unde e credinti'a, acolo apune ori-ce indoiéla.

Efectulu credintiei adevverate, 'lu vedemu chiar' si in viéti'a singlaraticiloru. Celu ce la inceputu au avutu puçina s'au mai nici o idea despre Domnedieu, vêrtute, pecatu si viétiá de veci, cu câtu mai multu tiene contu de aceste, cându acum'a se limpediescu si i se prefacu in sânge misteriiile acestor'a. Marturia ni suntu in acést'a privintia persecutiunile dela inceputulu crestinatatii. Cei mai aprigi contrari ai crestinismului — la vócea SS. Apostoli — se in-torcéu la credinti'a crestinésca.

Asie e! pentru-cà credinti'a adevverata declina dela omu, ori-ce indoiéla, siovaire si grigie. Credinti'a 'lu indémna pre omu la lucrare, i imprumuta voia, taria si curagiu spre a suportá loviturile cele mai crâncene. Credinti'a 'lu impaca

in tóte nevoile vietiei. Cu unu cuventu, credinti'a intinde vietiei omului directiune sigura chiar' si in ór'a mortii. De aci ace'a impregiurare, cà déca cautamu dupa ómenii cei buni si de omenie, apoi pe acei'a i potemu aflá numai intre cei credintiosi. Acei'a nu-si schimba feçiele, cá cei cu animi rele si molesite, ci spunu adevverulu pe façia si fora nici o gaimacéla.

Abstregându-ne dela singuratici, efectulu credintiei, 'lu vedemu si in societatile omenesci. Cu respectu la potestatea lumésca Apost. invétia: *Totu sufletulu sè se supuna autoritatiloru celoru mai inalte*¹⁾ Credinti'a are influintia asupra ordinii „*Fericiti cei facatori de pace, cà acei'a fi lui Ddieu se voru chiemá.*“²⁾ Si éra-si: „*Tóte sè se faca dupa cuviintia si randuiéla.*“³⁾

Dorimu, cá numele credintiosiloru sè se sporésca in baserica? O! asia cev'a numai prin credintia se póte. Dove-desce acést'a latirea crestinismului in seclii cei primi si unele esperintie cascigate in timpulu de façia. In Americ'a intr'atát'a se sporise numerulu credintiosiloru la parochi'a renumitului presbiteru Chening, in câtu au trebuitu in puçina vreme a se marí zidulu basericeii. Asié cev'a se póte atribuí numai credintiei stárnite in poporu prin cuvântulu lui Ddieu propagatu cu efectu de acelu preotu renumitu. O I. A. tóte celea numai prin credintia se potu face. Déca dorimu, cá se avemu baserici, scoli clopote si alte trebuintie rituali, acele tóte numai prin credintia se potu cascigá. De aci ace'a impregiurare, cà numai acele baserici si scoli inflorescu, cari au poporu blându si credintiosu; pana cându din contr'a celea cu poporu inderetnicu si necredintiosu se nimicescu intr'unu modu fórte strabatatoriu la ochi.

Aplicându cele dise pana aci la festivitaea de façia, asié me convingu, cà voi I. mei fii credintiosi ai comunitatii basericesci din locu — (s'au N. N. credintiosulu S. Baserici din locu, in casu cându cinev'a pe spesele lui face campanele) a-ti datu dovéda despre credinti'a vóstra catra S. Maica Baserica prin facerea si redicerea acestoru clopote, cari au scopulu loru frumosu de a se intrebuintiá la servi-

¹⁾ Rom. XIII. 1. — ²⁾ Mat. V. 9. — ³⁾ I. Cor. XIV. 40.

çiulu divin, de a ve chiamá la cas'a lui Domnedieu in tóte dominecile si serbatorile, si a vestí mórtea si petrecerea iubitoru vostri la loculu celu de odichna vecinica.

Dar' sciti bine Iub. Asc.! cà tóte lucrurile bune se incepu si se sevêrsiescu cu rogatiune. In chipu de multiemita, pentru lucrulu ce l'amu deplinitu acum, veniti se rogamu pre ceresculu Parinte, prin carele se deplinescu tóte lucrurile dicându: binecuvênta Dómne (aici se face amintire pentru Maiestatea, Archiereu, alti dignitari basericesci, dignitari lumesci déca se afla in locu, apoi pentru cei ce au facutu pe spesele loru campanele si apoi incheia) binecuvênta epítropi'a parochiala cu fericire si indestulare! Binecuvênta antisti'a comunei politice din locu cu inaintare in tóte lucrurile bune. Binecuvênta cu sanetate si viétia indelungata pre mici si mari, pre seraci si avuti din acést'a comuna basericésca, cá la glasulu acestoru campane acum sântite si redicate se alerge ne'ncetatu la s. cas'a T'a unde se te marésca pana la sfêrsitului vietiei loru. Aminu.

BCU Cluj / Central University Library J. Ardeleanu.

CUVÊNTU FUNEBRALU LA MORMENTULU UNUI PARINTE.

„Ada-ti aminte de tatalu-teu . . . nu cumv'a se te uite pre tine Ddieu.“

(Siracu 23. 18. 19.)

Câtu e de dorerosu I. m. cându trebue se petrecemu pe iubiti nostri la mormentu, la loculu repausului eternu, unde avemu de a ne luá ultimulu remasu bunu dela remasitiile loru pamântesci. Incepu cântarile funebrali, viersulu clopoteloru resuna tristu, pironulu cade pre ultimulu cuiu alu cosciugului, acum se radica cadavrulu inchisu in cosciugu si incepe conductulu la ultim'a, la ce'a din urma cale. Ah! I. m. de este in viétia cutarev'a momentu, atunci de siguru acést'a e momentulu ce umple animele nóstre cu adúnca intristare, acést'a e momentulu ce petrece tóte dîlele de dorere ale trecutului, acést'a e momentulu ultimei despartiri, acést'a e conductulu celu mai dorerosu, aci ne venu inca

odata in minte momintele de bucurie ale trecutului, ranele doreróse ale despartirei incepu a sângerá de nou. Cântarile de jale, dorerósele suspine ale orfaniloru ne stêrnescu semnîre doreróse ce abia suntemu in stare a le suportá. Au nu vomu eschiamá dara cu dreptulu Siracu: „*O mórte! ce amara e amentirea t'a.*“ (41. 1.) Asia e, amara esti tu mórte pentru omulu moribundu, dar' mai amara esti pentru acei'a cari remánu de elu, cátu de dorerósa esti pentru parintii cari se departu, dar' nespusu mai dorerósa esti pentru pruncii cari devinu orfani.

I.

Asia dara — orfani adormitului in Domnulu — asia dara, cá si animele vóstrè suntu pline de amaratiune si de dorere? si stati aci intristati la acestu mormentu, la care de a veni ve fù cea mai grea cale in viéti'a vóstra; cu sufletulu adâncu intristatu pare cá ast'feliu ve caiti: „Ah! bunulu parinte nu este mai multu, nu se mai afla in midiloculu nostru acel'a a carui'a iubire ne erá fericirea si stemperarea nóstra, suntu reci dejá mânilu bunulu parinte ce ne impartiau binecuvântarile s'ale, s'au inchisu ochii din cari stralucia iubirea lui fierbinte, inceta pentru totu-de-a-un'a de a mai palpita anim'a credintiosa ce ardea de dorulu, cá se ajungemu fericiti; pentru noi tóte au trecutu, tóte au moritu cu dânsulu, nu suntemu in stare a spune ce amu pierdutu prin mórtea lui si ni se pare cum mai multu nu amu potea traí. Ah! dânsulu a moritu de timpuriu pentru noi, inca totu mai aveamu lipsa de iubirea si spriginulu lui, inca multi ani 'lu vreamu vedé bucurosi in midiloculu nostru pentru de a-i potea dá nenumerate dovede inca despre semtiulu nostru de multiamita!“

Si voi ast'feliu caindu-ve, aveti dreptu, — asiá se cuvine fiiloru la mormentulu parintelui loru. — Inse deca dânsulu incatu pentru voi a moritu de timpuriu, de timpuriu pentru bucuriele ce voiati inca de a-i face, — spuneti ore dânsulu a moritu de timpuriu cu privire la suferintiele s'ale? Ore bunulu parinte nu a suferitu destule in viéti'a s'a de 50 de ani? Nu l'au ajunsu destule cugete? Ore nu i-a sângeratu anim'a la atâtea morminte ale iubitoru sei? Au nu

trei frati ai vostri adormu aici in cemetieru? Si cugetati că viéti'a s'a ce incliná spre apusu, asiá de neconturbata a fostu încátu dênsulu si-ar' fi doritu o viétia inca si mai lunga? Au nu i se frânsera poterile sub greutatea întâmplariloru din urma, ce-lu doborira pe patulu doreriloru? Ah! 'mi pare vedu, cu câtu doru priviá dênsulu spre patri'a cerésca, de unde sosesece ajutoriulu. Intru adeveru, dênsulu numai pentru sperantiele vóstre a moritu de têmpuriu, dar' nu si pentru suferintiele ș'ale. Éta dênsulu suportá lupt'a din urma si schimba locuinti'a acést'a trecatória cu cea eterna, unde va locuí sufletulu seu preamaritu, dênsulu acum e mai fericitu, acum s'a unitu cu iubitii sei, cari s'au fostu mutatu inaintea lui; diu'a mortii s'ale devení diu'a nasterii spre o viétia mai fericita! Căci dara ve plângeti pentru repausatulu in Domnulu? pentru-ce cautati pre celu viu cu cei morti?

II.

Éta dênsulu nu e mortu. Numai trupulu lui a adormitu, pana-ce sufletulu seu traiesce si mai departe scutitu denenocire prin mân'a atotu-potintelui; dênsulu numai adórme, adórme in repausulu linu, pentru-ce se-i conturbati dar' repausulu prin atâtea viersuri de caintia nemarginita? Elu adórme, adórme unu somnu scurtu pana-ce nu va sosí diu'a ace'a mare, ace'a dî despre care s'a dîsu: „*Éta tóte le facu nóue, dau ceriu si pamêntu nou*“ (Apoc. 21). Elu numai adórme pana-ce nu voru esí diorile acelei dîle mari, eându casniculu se va scolá de a incepe lucrulu dîleii nóue si 'si va desteptá toti fii si casenii sei; atunci si acestu adormitu se va scolá spre viéti'a eterna si netrecatória, spre viéti'a preamaririi si a nemoririi. Asiá e, „*sciu că Rescumperatoriulu meu traiesce si in trupulu meu voiú vedé pre Ddieulu meu!*“ (Job. 19. 25—26). — Căci ve caiti pentru-ce cautati pre celu viu cu cei morti?

Éta dênsulu nu e mortu, elu traiesce! Ce dênsulu a lasatu aici e tracatoriu, éra ce i-a remasu e eternu, ce s'a luat delu dênsulu e dorerea si intristarea, si ce i s'a datu e bucuri'a, pacea si marirea; elu nu a moritu, alu traiesce de si departe de voi, elu vi-a premersu si puçinu si éra-si 'lu veti vedé in patri'a cerésca, unde tóte lacrimelile se stergu,

tóta dorerea se asiédia si totu cugetulu si dorinti'a sufletului se implinesce.

Ast'feliu dara lacrimelile vóstre — voi iubiti repausatului in Domnulu — lacrimelile vóstre suntu dovad'a iubirii si a multiemitei fiesci, suntu numai arvun'a promisiunei sânte, cà veti urmá bunului parinte cu vêtutea si cá si dênsulu ve-ti duce viétia crestinésca si in fric'a lui Ddiu, si cà precum dênsulu a fostu unu modelu de capu de familia, demnu de onóre, asemenea si voi ve-ti fi. Atunci, atunci bunulu parinte nu numai in ce'a lume, ci si in animele vóstre va traí mai departe, binecuvântarea lui va fi cu voi si ve va inavutí cu speranti'a revederei fericite.

Si acum orfaniloru repausatului in Domnulu! mormentulu, parintelui vostru ve tinde o invetiatura ce nu ve póte repetá indestulu: Fiiloru! voi nu cuprindeti cu mintea, nu suntu in stare de a cumpení câtu face pentru voi iubirea parintiésca si ce jertfe aducu parintii pentru voi si cu câta iubire si cunosciintia li suntu datori. Inca si de a-ti solví neincetatu si neintreruptu acést'a datoria totu nu ve-ti fi in stare de a solví ace'a intréga. Deci solviti-o neincetatu pana-ce parintii vóstri suntu inca in viétia. Induleiti si imbucurati viéti'a loru ce inclina spre apusu, dílele din urma ale caletoriei loru aici pre pamêntu; nu-i lasati pre ei de au ajunsu la lipsa, nu-i parasiti pre ei la adêncile betrânetie, nu-i lasati pre ei in ór'a mortii, cà ast'feliu darulu lui Domnedieu se fie cu voi si cá odinióra si dênsii se ve întêmpine cu bucurie intru imperati'a cerésca, acolo unde nu va fi dorere, nici intristare, nici suspinare. Amin.

Vasiliu Budescu,
parochu in Ciulesci.

Consideratiuni asupra predicamentului besericescu.

(Fine.)

Cu privire la cestiunea aplecarei poteriloru la munca in tóte ramurile ei, ar' trebui se i se arete poporului in genere, cà munc'a este principiulu vietii, éra lenea — acestu pecatu de mórte — aduce mórte spirituala si fisica. Si de óre-ce poporulu nostru e in cea mai mare parte agricultoriu, ar' trebui se i se spuie cà pâmênturile din anu in anu se

ingustéza, deci se nu vînda nici o palma de locu la streini. Si fiindu cá ingustându-se pămênturile, chiaru de nu s'ar' vinde nimicu din ele, totusi ar' trebui se urmeze o seracía mare, de ace'a poporulu se se indemne a imbraçiosíá câtu mai curându mai alesu ramurile folosítóre de munca ale meseriei de totu feliulu si ale comerçului. In privinti'a ambi-tiunei ratacite, cá cându numai carierele deschise prin midilocierea studiiloru scolare ar' fi unicele fericitóre, trebuie se i se spuie poporului, cá fia-care omu are o chemare de stare inascuta, care cauta se fia respectata pentru fericierea vietii lui. Poporulu se nu caute deci a impune copiiloru sei greutatea unoru sarcini, ce ei nu le-aru poté duce, ci din contr'a se ingrigiésca cá copii se fie in stare a dominá positiunea, ce li s'ar' face. „Mân'a lui D.-dieu conduce si protege geniulu; se nu ne tememu cá s'ar' potea înecá vre-odata talentulu: in secolulu in care traimu, elu se redica senguru din ori-ce adûncime. Este tristu a vedé pre celu ce fâra voi'a lui D.-dieu se suie acolo, unde nu-lu chiama puterile sale intelectuale si morale: nenorocitul nu-si póte impliní misiunea cu demnitate si se espune a fi de rîsu si de rusínea poporului seu si a familiei sale.“¹⁾

Cestiunea muncii pentru poporulu nostru e atátu de insemnata, încátu nu aflámu destule cuvinte spre a o recomándá deosebitei atentiuni a pastoriloru suflet. bucovineni. Credemu inse cá ar' fi fórte bine, déca am studiá-o si amu meditá-o neintreruptu, si déca amu luá celu puçinu de dóuespre-diece ori pe anu ca testu alu prediceloru nóstre cuvintele: „siese dîle se lucredi!“

In privinti'a nesocotitei pierderi a averii materiale, mai alesu prin vëndiarea pămênturiloru, care de multe ori e causata prin imprumuturi de bani facute in conditiuni rele si cu camete nelegale, si prin contractari de datorii pe rachiu pentru nunti si chramuri, ar' trebui sè se spuie poporului, cá nenorocirea ce resulta din acésta pierdere e de totu mare atátu pentru dênsulu câtu si pentru copii sei. Perdiêndu averea sa, poporulu nu numai cá se espune singuru a duce o viétia ticalósa, vëndiêndu-si sudórea feçiei,

¹⁾ Convorbiri economice, op. cit. pag. 20.

de multe ori libertatea voiei si tóta demnitatea de regula la streini, ci espune la acésta trista stare si pe copii sei. Referintiele unei ast'felii de stari impiedecându cultivarea facultatiloru spirituale si religióse morale, devinu periculu evidentu si pentru mântuirea sufletésca.

In privinti'a releloru celoru mari ale betíei, mai alesu cu ocasiunea chramuriloru si nuntiloru, se i se arete poporului daunele infricosiate ce decurgu din acelea relativu la averea materiala, la puterile intelectuale, la sanatatea fisica si la fericirea descendentiloru sei. Se se indemne apoi poporul se reduca serbarea nuntiloru, éra chramurile se le desfiintiedie. Acést'a nu credemu cà ar' fi cu neputintia, de óre-ce poporul senguru recunósce cà nuntíle lungi si chramurile 'lu seracescu: Amu audítu dela sateni toporautieni cà sfatuindu-se ei intre olalta au constatatú, cà nuntíle, dupa-cum le facu ei, li-aducu numui rele. M'au intrebatu apoi pre mine, ori de n'ar' fi cu potintia se curme aceste rele guvernulu séu alte locuri competente. I-amu intrebatu de ce nu le curma ei senguri fára intervenirea nimerui. Si ce mi-au respunsu? Mi-au respunsu cà este datina din vechime de a face nunti cá cele de acum'a si cà — desí multi recunoscú cà datin'a este rea — totusi nimene nu cutéza se faca alt'felii, pentru-cà se teme se nu se faca de rísu si de rusíne. Amu fostu érași de fația in baseric'a din Mittoculu-Dragomirnei, cându parochulu de acolo a spusú sateniloru se nu mérga la chramu la Hatn'a, cà hatnenii s'au otarítu a nu mai face chramu si cà voru stá gendarmi pe la intrarile in Hatn'a spre a oprí pe cei din alte sate de a vení la chramu. Ce semne suntu acestea? O, suntu semne prea vederate cà poporul nostru posiede unu sêmtiu firescu sanatosu pentru bene si cà numai datinele inredacinate 'lu impiedeca de a practicá benele. O initiativa energica si cu tactu din partea pastoriloru nostri suflet. credemu cà ar' fi de ajunsu spre a pune stavila la dóue mari rele, care stavila ar' crutiá sute de mii in averea poporului din intrég'a nóstra tíera.

Cu privire la luxulu portului barbatescu si femeiescu de prin unele comune bucovinene, se i se spuie poporului cà portulu vechiu stramosiescu este pentru elu o comóra de fericire, éra portulu nou unu isvoru de nefericire. In spe-

cialu se i se arete, că portulu vechiu pre lângă ce este multu mai indemânaticu mai trainicu si mai acomodatu caracterului nationalu si că se pôte face fâra multe cheltueli de bani gat'a, apoi elu mai prinde inca tare bine, de ôre-ce confectionarea lui formédia unu ramu folositoriu de munca pentru aplecarea poteriloru la lucru si delaturarea lenei, mai alesu in lunile de érna, si de ôre-ce acelu ramu de munca produce si obiecte de comerci. Portulu nou inse nimicesce tôte acestea folóse, ba nu numai că le nimicesce, dara le si inlocuesce cu tôte relele contrare astoru folóse

Din cele dîse pâna aice conchidemu, că predicamentulu bas. din eparchi'a nóstra va produce efecte salutare pentru viétia si încátu-v'a si pentru eternitate, déca va combate cu tóta staruinti'a relele enumerate si va sustiêneá cu taría folósele ce voru resultá din inlocuirea acelu rele cu benele respectivu de totu feliulu. — „Striga cu taría si nu incetá, că trimbiti'a inaltia vócea ta!“ Nu de câte-v'a ori, ci totdéun'a, si la tôte ocaasiunile ar' trebui se sune trâmbiti'a cuvântatoriloru nostri bas. la audiulu credintiosiloru spre a le luminá mintea, a mișcă animele si a induplecă voi'a loru pentru urmarea benelui. Déca este sciutu că si mintile luminate devinu adese in pericolu se piérda benele din vedere, cându acest'a nu se improspatédia hojma prin invetiatura continua, apoi ce se mai dîcemu de bietulu poporu care e lipsitu de lumin'a scólei? Aretarea releloru ce-lu bântue si induplecarea la fapte bune trebue deci se i se repetiésca si se i se predeie neintreruptu „cu tîmpu si fâra tîmpu,“ séu precumu dîce s. Ioanu gura de auru: „Vestirea cuvântului ddiescu din parte-ti se nu se marginésca la unu tîmpu, tîmpulu acest'a se-ti fia potrivitu de a pururea!“²⁾ „Crestinulu si muncitorulu“ — dîce si Laboulay — „are trebuintia de o predare continua. Éta marele servitii ce aducu basericele, bibliotecele poporale, cursurile si adunarile publice si acelea mii de asociatiuni, cari in tierile libere tiênu in desceptare religi'a, sciinti'a si opiniunea.“³⁾

²⁾ Chrysostomus, in II. Tim. hom. IX, apud Mitrofanovicu Vasili, Omilctic'a basericei dreptcredintióse bucovinene, pag. 22. Cernautiu, 1875.

³⁾ Convorbiri econ. op. cit. pag. 188.

Câtu pentru mântuirea sufletésca a poporului, cuvântatorii nostri bas. trebuie se-si deie tóta silinti'a se implânte in ascultatori fiinti'a religiunii crestine, se desvólte adeca in ei tóte poterile religióse si morale si se li spuie cà fâra religiositate si moralitate consciuta si lucrátore in tóte faptele vietii, mântuirea sufletésca e absolutu cu nepotintia. Nu àmblarea regulata la baserica, nu rogatiunile multe si lungi, nu observarea stricta a ceremoniiloru religióse si a datineloru si obiceiuriloru basericesci si crestine, nu tiênerea ajunariloru, nu acestea s'êngure si altele de asemenea facu religiunea adeverata, nu numai dela dênsele depinde mântuirea sufletésca, càci ele suntu numai formele din afara, ce trebuie se le imbrace fiinti'a religiunii spre a se aretá in viétia, si acelea forme sengure prin sene nici n'au mântuitu nici voru mântuí sufletulu cuiv'a. Departe se fia de noi gândulu cà amu disconsiderá fórmele religiunii. Nu! Observarea formeloru esterne ale religiunii este de mare pretiu pentru viéti'a crestina ¹⁾ dara numai atunci cându purcede din mediulu fiintiei religiunii, adeca din religiositate si moralitate adeverata. Fara de acelu mediu, formele religióse esterne suntu si remânu coji góle fara nici unu pretiu pentru mântuirea sufletésca, ba ele inca si strica fórte multu, cându spre esemplu facu a crede pe poporu cà mântuiescu in fapta, fia faptele individuale câtu de rele.

Nesuinti'a religiósa e comuna tuturoru ómeniloru si satisfacerea acestei nisuinti e unulu din postulatele cele mai neaperate pentru implinirea misiunii vietii omenesci pe pământu. Satisfacerea acelei nisuinti e deci trebuitóre si celui invetiatu si celui neinvetiatu. Déca fia-care omu staruiesce a scí, cari suntu trebuintiele si interesele șale materiale precumu si chipulu cum póte se le implinésca, cu câtu mai mare trebuie se fia staruinti'a fia-carui omu spre a-si cunósce interesele si trebuintiele mai inalte sufletesci si modulu de a le satisface.

Dara poporulu de rându de unde se scie face deosebire intra fiinti'a religiunii si intre formelê ei cele din afara?

¹⁾ Jurnalulu bis. bucovinêna Candel'a an. II. Nr. 11. pag. 574—588.

Cine pôte negá cà elu nu va socoti formele religióse esterne dreptu religiune adeverata, fàra a se interesá de cousciinti'a si de anim'a s'a, precumu si de valórea fapteloru s'ale, déca nu va fi luminatu si invetiatu? De unde se scie elu, cà trebuintiele sufletesci se implinescu in modu siguru si absolutu prin impropiarea si asimilarea fiintiei religiunii lucrátore in tóte faptele vietii si prin observarea formeloru religióse esterne asia, cà formele si fiinti'a se fia inchiegate si strebatute, cum este strebatutu corpulu de sufletu? Acést'a este prodat'a cuvântatoriloru bis. Ei au sânt'a si cu grea respundere impreunat'a datoría, de-a luminá consciinti'a religiósa-morala a poporului câtu se pôte de multu.¹⁾ „Celu ce nu face acést'a“ — dice autoriulu „basericei adeverate“ — „ace'l'a sugruma si ucide fiinti'a cea sufletésca, religiósa si morala a poporeniloru sei. Preotulu si episcopulu, cari ar' poteá implini acésta nobila chiecare si nu-o implinescu, atragu asupr'a-si tóta osênd'a d.-dieésca si omenésca, nefindu intr'adeveru si in fapta nici parinti, nici pastori adeverati ai turmei s'ale, ci naimiti, amagitori si ucidietori de sufletele poporeniloru sei; ér' cei ce nu suntu in stare se respunda acestei chiamári, acei'a nu merita se pórte semnele pastoríei sufletesci.“²⁾

Resumându totu ce amu dîsu pâna aice constatamu cà: déca predicamentulu basericescu din Bucovin'a va combate relele generale espuse si tóte cele-lalte rele locale cu tóta tari'a si cu tóta staruinti'a; déca va desvoltá si va perfectioná pe câtu va fi cu putintia in poporu fiinti'a religiunei nóstre; déca intru aperarea si ingradirea credintiosiloru, cuvântatorii nostri bes. voru fi neadormitu veghitori pe acete dóue càì cu cuvêntulu si cu fapt'a, cu blândetie, rabdare, bunatate si cu ace'a iubire curata, de care apostolulu díce cà nu cauta ale s'ale; déca cu totii vomu fi patrungi pâna 'n adênculu sufleteloru si inimeloru nóstre de cuvintele profetului cà: „totu ce este de mustratu in

¹⁾ Pasagiulu despre mântuirea sufletésca e prelucratu dupa: „Baseric'a adeverata si chiamarea basericei române“ de archim. Niceforu Iliescu Sprîncéna, pag. 16 si pag. 105—110.

²⁾ Bes. adev. op. cit. pag. 108—109.

poporul tu, este si in preotulu tu,“¹⁾ si că acestu poporu este scump'a noastră mama, care ne nasce, cresce si sustiène; déca tóte acest'a idei fericitóre ne voru insufletî pre toti si ne voru conduce totu-de-a-un'a pasii intru pascerea turmei lui Christosu: atunci si numai atunci predicamentulu bes. din eparchi'a noastră î-si va ajunge scopulu pe deplinu, va aveá dreptu resultatu mántuirea temporala si vecínica a credintiosiloru nostri.

Cu unu poporu cá alu nostru, carele — precumu recunoscú si streinii nepreocupati — este in „genere de unu caracteriu religiosu pana la superstitiune; moralu pâna la scrupulositate; „blându pana la umilire, dar' nici decum servilu nici lingusitoriu; dulce pana la abnegatiune, dar' nici decum ajutatoriu de demnitatea s'a²⁾ cu acestu poporu, carele odata „avêntatu la civilisatiunea cea mai inalta, ar' fi aptu a stá in fruntea culturei spirituale a omenimei,“³⁾ credemu cu tóta taria că s'ar' poteá face minuni in privinti'a ajungerii scopului omileticu doritu, numai déca ar' urmă pastorii nostri sufletesci cu totu adinsulu pe căile aratate.

Religiunea noastră ortodoxa-orientala a fostu in totu trecutulú poporului nostru unulu din stêlpii cei mai puternici alu edificiului vietii s'ale; ea a fostu lege si relege.“⁴⁾ Cu câta taria a pazitu elu pururea acestu stêlpu de viétia, potemu vedeá prea lamuritu din urmatórele cuviute ale lui Despotu-Voda, adresate episcopului reformatu Luzinschi, carele cereá dela Despotu se-i faca pe români reformati. Despotu raspunde:

.... »Ar' fi usioru — in clipa prin porunci,
Religie si datini in vêntu se le arunci,
Se dái in laturi crucea, se spulberi vechi altare,
Cá se preschimbi pre tóte suptu alta nóaú stare.
Acést'a potu a face, e lucru prea usioru.
Dar' cine va raspunde cându unu intregu poporu
S'ar' resvrati asupr'a-mi? — Despóie si omóra,
Rapesce-i tót'averea si totu ce-lu incungióra,

¹⁾ Osea, 4. 4. ²⁾ Baseric'a adeverata, op. cit. pag. 107. ³⁾ With. Hoffmann Beschreiburg der Erde, Stuttgart 1839 pag. 3076, apud Amiculu familiei, fóia septemánaria, curs. III. — sem. II. pag. 26, Gherl'a 1879. ⁴⁾ V. Ales. Urechia, despre elocinti'a româna: oratori'a forensa, amvonulu, harang'a, pag. 29. Bucúresci, 1867.

Strivesce tata, frate, nevésta, fiu, pre toti,
 Chiar' spândiura-lu, chiar' arde-lu, mai aspru déca' poti;
 Si tóte-acestea pierde — dar' tóte se voru trece:
 Durerea si suspinulu silise-v'a se 'nece.
 Dar' cându de-a lui credintia pe fația te-ai atinsu,
 Atunci i-ai smulsu rabadarea si furii l'au cuprinsu,
 Si nu vei gasi stavili s'opresci a lui pornire:
 Nici sabi'a, ni stréngulu, nici temniti, nici ostire,
 Cà-ci tóte cá de-o stánca de braciui s'oru sfarmá.“¹⁾

Multiemita Domnului, acestu stâlpu de viétia sta si astadi neclatitu, si déca noi preotii bucovineni vomu lucrá cu cuvântulu si cu fapt'a in ví'a Domnului in modulu aretatu, atunci stélpulu religiiu nóstre nu numai cá va deveni pentru poporu muntele Sionului cerescu, dara elu va inadusi si tóte cârtitiele,²⁾ ce s'ar' incercá se-lu sub-sape si se-lu restórne.

Const. Morariu.

¹⁾ Preotulu românu, diariu baser. din Gherl'a, an. 1880, pag. 128.

²⁾ Prea iubítulu nostru Archipastoriu dice in epistol'a pastoralá — publicata in „fóia ordinatiuniloru“ consistoriului bucovinenu an. 1883, Nr. 21 — între altele la pag. 134 si 135 si urmatórele: „De unu tîmpu mai indelungatu si mai cu séma in dílele de acum se ivescu ómeni, cari prin vorbe ademenitóre se incérca a desgustá si a iustreiná pre poporulu nostru crestinu nu numai de moravurile, obicieriurile si asiediamentele cele bune parintesci, ci si de credintia si lege, de baserica si serbatori, de rënduieiele si deprinderile dreptu-maritóre ale Crestinatatii. Unii cá acei ómeni, cari au cá suntu raticiti de minte, au cá dupa cuvântulu Evangheliei suntu lupi rapitori imbracati in piele de óia, se incérca a semená in poporu neghiu'a de invetiaturi mintiunóse despre fiint'a Dumnedieirii si a omenimei, prin carele se se rumpa legaturile religióse ale omului cu D.-diéu; se incérca a intunecá lumiu'a adevéuriloru Evangheliei lui Christosu si a surpá din temelii baseric'a crestinésca cu tóte asiediamintele ei mântuítóre; se incérca a frânge legatur'a cea sânta a casatoriei si familiei crestine si a slabí autoritatea parintiloru in ochii fiiloru, a pastoriloru si conducatoriloru in ochii turmeloru cuvântatóre si inse-si a poterii mai inalte si legiloru de statu in ochii cetatieniloru; se incérca a aduce pre poporulu nostru crestinu la ace'a, cá se-si uite limb'a parintésca, se se lese de obiceiurile paméntene si se se instreinedie de credintiele si moravurile religióse; unii cá acei ómeni tindu la urm'a urmeloru intr'acolo, cá se fie nascerile de prunci fara de botezu, casatoriile fara de cununii, inmorméntarile fara de petreteri si merinde pentru sufletele celoru repausati; cá si in

V A R I E T A T I.

M. S. Imperatoriulu-Rege alu Austro-Ungariei dupa ce va participá la manevrele cele mari ale armatei comune, cari voru avé locu in comitatulu Hunedórei, se va re'ntórce càtra casa pe lini'a Alb'a-Iuli'a—Teiusiu—Budapest'a, si in cale-i se va opri la Clusiu pre 1—2 dñe. Aici f-i va face visit'a si *M. S. Regele Romaniei*. — In Clusiu se facu mari pregatiri pentru primirea inaltului óspe, care va sosi acolo probabilu in 30 septemvre st. n.

Casina romana va se se infientieze in Alb'a-Iuli'a. Erá de multu semtita aici lips'a unu centru de convenire a Romanilor si, multiemita barbatiloru cu tragere-de-anima, acest'a este acumu aprópe de-a se realisá prin proiectat'a casina româna, a càrei infientiare s'a hotarfitu esmitiéndu-se si o comisiune pentru elaborarea statutelor si intreprinderea tuturor pasiloru necesari pentru cá ace'a se se inactiveze câtu mai curundu.

Ariesiana. — Firm'a „*Ariesiana institutu de creditu si economii societate pe actiuni in Turd'a*“ s'au inprotocolatu in siedinti'a Tribunalului regiu diu Turd'a tienuta in 15/7. 1887, — in urm'a carei'a directiunea are onóre a aduce la cunoscienti'a onoratului publicu, cá societatea si-a inceputu activitatea cu dñu'a de 16 Iulie. — Succesele cele mai stralucite!

Societatea pentru literatur'a si cultur'a romana in Bucovin'a. Din raportulu comitetului acestei societati despre activitatea s'a in decursulu anului 1886 aflamu cá: s'au desgropatu osemintele neutatului Aronu Pumnulu si s'au stramutatu in cimiteriulu celu nou, unde se va asiediá si unu monumentu corespundietoriu spre aducere aminte de acestu barbatu meritatu; — s'au tienutu in iérna prelegeri publice gratuite, cari au fostu bine primite din partea publicului românu din Cernauti, anume dlu Olinescu a

poporulu nostru se nu póta cunósce parintii pre fii, nici fii pre parintii loru, disparéndu asia legaturile de familia, cari suntu fundamentele societatii omenesci; cá bisericele crestine se remâna fara poporeni si pastori, tierile fara dirigatori si judecatori, éra ceriulu fara de sânti si insu-si fara de D-dieu.

De audfrea unoru lucruri cá aceste se infióra anim'a crestina, si totusi cele atinse cu vorb'a nu suntu iscodituri si nici náluciri, ci incercari faptice, carele se aréta sub forme feliiurite. Multiemita deregatoriiloru si organeloru publice de securitate, carele priveghéza neadormitu, acei tulburatori cu vorbele si ademenirile loru viclene nu cutédia in tíera la noi a se aretá in publicu, ci incercarile loru suntu pâna acum numai secrete cá ale cârtitieloru, carele, sapându pe sub pamentu, numai dupa musínóie vedescu lucrulu loru; inse prin alte tieri suntu acei resvratitori mai cute-diatori si mai cumpliti, facându prin vorbele si scrierile loru multa tulburare si stricatiune.“ etc. . . .

vorbitu — in două rânduri — despre „Anticitățile din Bucovina“, dlu D. Socoleanu despre „Elementul național în educație“ și dlu I. I. Bumbacu despre „Viața și activitatea nemuritorului Aron Pumnul“; — s’au tipărit mai multe broșuri sub numele de „Biblioteca pentru tinerimea română“, cari s’au distribuit gratuit pe la școlile populare din Bucovina; — s’au sprijinit cu stipendii și ajutoare mai mulți studenți parte universitari, parte de la școlile medii, precum și câți-va învețiacei de la meserii. — Societatea număra cu finea an. 1886: 7 membri onorari, 19 fondatori, 105 ordinari și 2 membri activi.

Unu colegiu din limba română la universitatea din Viena.

După o întrerupere îndelungată, în sfârșit în semestrul de iarnă a anului viitor studenții români din Viena vor avea ocaziune să asculte unu colegiu asupra limbii române, ce ’lu va ține eruditul filolog și profesor al limbilor române dlu consilier aulic Dr. Adolf Musafia. Dlu profesor numit a fost anume roșat de către unu număr însemnat de studenți români și italieni, și și-a exprimat părerea de bine și pot să propună să se înființeze în materie de filologie română, ce’a-ce nu a făcut decât înainte cu 20 de ani. Colegiul va fi: „Gramatică a limbii române: a) fonetică, b) etimologie“ și „Raportul limbii române față de limba latină.“

Programul festivităților aranjate în Sibiu cu ocaziunea adunării generale a Asociației Transilvane pentru literatură și cultură a poporului român.

1. *Sambeta seară* în 15/27 August: „*Seară de cunoștință*“ cu muzică în grădina „Hermann“ (strada Morii); la casa de plimbare în „Pavilionul“ de acolo;

2. *Domineca seară* în 16/28 August: *Concertul reuniunii române de cântec din Sibiu* în „Pavilionul“ din grădina „Hermann“;

3. *Luni* în 17/29 August la 2 ore d. m.: „*Banchetă*“ totu în „Pavilionul“ din grădina „Hermann“;

4. *Luni seară*: „*Balu*“ în sala de la hotelul „Imperatul Românilor“;

5. *Marti* în 18/30 August, eventualu „*Excursiuni*“ în diferite locuri din împrejurul Sibiului.

Precându-ne luăm voie să notificăm această, onoratul publicu totu odată este roșat:

a) că pentru cartire să se însușească cel mult până la 10/22 August la dlu avocatul Ioan Popa în Sibiu, și această cu atât mai vârtos, căci ținându-se aici chiar’ pre acelu timp o expoziție artistică aranjată de concetățenii sași, însușirilor ulterioare cu greu se va putea satisface;

b) însușirile pentru Banchetă, la care cu deosebire se invita și damele, sunt să se facă la dlu avocatul Dr. Octavian Rusu în Sibiu, până la 16/28 August adică: *Domineca la 12*

óre a. m. Insinuarile ulterioare nu se primescu, ér' la banchetu voru poteá participá numai persónele provediute cu biletu;

c) insinuarile pentru „Escursiuni“, suntu a se face la dlu *Valeriu Bologna* secretariu alu inst. de creditu si economii „Albin'a“ in Sibiiu exclusivu pana la 17/29 *Augustu* adeca: pana *Luni* la 12 óre a. m.

Casatoriile in armata. Regulamentulu celu nou dispune cá casatoriile in armata, in corpulu statului majoru generalu, in ramur'a administratiunei imbracamintei si in despartiemintele de trupe dela hergelii e permisu a fi casatoriti numai in numeru de jumetate, la celelalte specii de arme numai a patr'a parte dintre oficeri, ér' dintre auditori si medici militari dela a 7-a classa de rangu inclusive in josu, apoi dintre comptabilii trupeloru numai dóue treimi, totu asiá si dintre functionarii militari dela a 7-a classa de rangu in josu. Se intielege aci totdeun'a efectivulu de pace. Venitulu secundariu anualu alu candidatului de insuratóre trebue se fie: pentru capitani diu statulu majoru 1200 fl., pentru majori, loc.-coloneli si coloneli din statulu majoru 1000 fl.; pentru oficeri subalterni de ori ce categorie 1000 fl., pentru oficeri de statu majoru 800 fl.; pentru sublocotenenti, locotenenti capitani, comptabili 600 fl.; pentru functionarii militari, déca n'au leafa auuala de 1200 fl. o suma care fi intregesce acésta leafa. La oficeri — afara de functionarii militari — sub 30 ani de etate se cere unu sporiu de 50 procente la venitul secundaru. Oficerii in vârsta de preste 60 de ani se potu casatori, renuntiându mirés'a la pensiunea de veduva.

Diarele din lume. Dintr'o statistica de curêndu publicata, resulta cá in lumea tóta : paru 35,000 de diare. In Europ'a, din aceste, aparu 20,000; 5,500, dintre care 800 dílnice, aparu in Germani'a; 4,000, dintre cari 200 cotidiane, in Angli'a; 4,092, dintre cari 360 cotidiane, in Franci'a. Apoi vinu, dupa numeru, Itali'a, Austri'a, Spani'a. Rusi'a, Români'a, Elveti'a, Belgi'a, Oland'a, Greci'a, etc. 3000 de diare aparu in Asi'a, 206 in Afric'a, 700 in Australi'a si 8 in Sandwich. Restulu apare in Nordulu si in Sudulu Americiei. Publicatiile periodice din Londr'a producu anualu 1 miliard 17 milióne de foi; cele din Parisu 1 miliard 100 milióne de esemplare; cele diu New-York, 516 milióne.

Cale ferata preste Siberi'a va se infientieze Rusi'a. Prin acésta cale ferata marele imperiu moscovitu se va aduce in legatura cu Chin'a si cu Iaponi'a.

Necrologu. *Georgiu Densusienu*, preotu gr. cat. in Densusiu, dupa unu morbu greu de 4 septemâni, a repausatu in 4. l. c. in alu 54-lea anu alu etatei si alu 29-lea anu alu pastoriei sale sufletesci — deplânsu de soçi'a s'a Teresi'a nasc. Popu, — de fií sei Emili'a marit. Gane cu famili'a in Fogarasiu, Romulu invetiat. popor., Alexandru profesoru, Corneli'a, Sabinu, Beniaminu, Octavianu

si Aureli'a, — de fratii sei Beniaminu canonicu in Lugosiu, Aronu prof. univers. in Jassy, Iuli'a marit. Darius cu famili'a din Rechitov'a, Nicolau bibliotecariu la statulu majoru milit. in Bucuresci.

Carti de invetiamentu admise de Ministeriu. Ministrulu de culte si instructiune publica a Ungariei prin ordinatiunea de datulu 5 Iulie a. c. ad 21596 permite cá Editiunea a VI-a a cartiei „*Geografia Ungariei si elemente din geografi'a generala pentru scótele poporale*“ scrisa de Dr. *Nicolae Popu* se se folosésca cá manualu de invetiamentu in scótele nóstre poporale, — si sub nr. 21817 a admisu in principiu càrtile de lectura, compuse de dlu *Vasile Petri* si adeca: 1. „*Nou Abcdar Romanesc*“ si 2. „*Legendar* sau carte de cetire pentru scótele poporale, partea I, pentru alu 3-le si alu 4-le anu de scóla“, indigittându modificările de introdusu in ele la proxim'a editiune si celu multu in decursulu urmatorilor doi ani de scóla (1887—8 si 1888—9), ér' pana atunci càrtile suntu admise chiar' si in compunerea loru de astadi. Scirea acést'a va interesá pre toti acei invetiatori si barbati de scóla, cari au introdusu deja séu voru a introduce in scóla aceste càrti de lectura, pre cari insusi inal-tulu ministeriu ung. de culte si instructiune publica le-a numitu „*meto dice*“.

Academi'a romana a publicatu, cá suplementu la „*Documentele lui Hurmuzaki*“, alu doilea volumu de documente franceze, adunate de dlu A. I. Odobescu din archiv'a ministeriului afaceriloru straine din Paris. Aceste documente dela 1707—1812, contienu si unile memorii ale generalului Langeron, fórte interesante pentru viéti'a sociala si politica a tieriloru române.

■ Tragemu atentiunea tuturoru acelor'a cari voru a se pregati la esamenu de ampoiati postali, ori a luá in administrare ori manipulare poste r. u. la opulu „*Postakezelési szabályok kézikönyve*“ scrisu de dlu *Stefanu Temesváry* jun. sieffulu oficiului telegrafopostalu din Gherl'a. Acestu opu voluminosu de 31 cóle, se estinde asupr'a tuturoru ramuriloru de manipulatiune si administratiune postala, tractându-i acei'a specificu si lamurindu-i cu esemple si tabele, — asié cá face posibilu ori si càrui individu insusfrea toturoru cunoscintiiloru de lipsa unui ampoiatu postalu, — pentru ce si ministeriulu de comunicatiune de repetite ori l'a recomen-datulu ca manualu pentru pregatire la esamenu de ampoiatu manipulante ori magistru postalu. — Pretiulu unui esemplariu e 2 fl. 50 cr. si se póte procurá dela auctoru ori dela Tipografi'a „*Auror'a*“ din Gherl'a.

Proprietariu, Redactoru si Editoru: Nicolae Fekete-Negrutiu in Gherl'a

Gherl'a Imprimari'a „*Auror'a*“ p. A. Todoranu.